1936/37

Teater ja muusika.

„Võluflöödi" esietendus.

W. A. Mozarti ooperi „Wöluflöödi" tekst oma laadilt on sümboolne ning teenib ideed: näidata kõrgemate taotluste võitu. Ühele poole on ajetatud õilsus, teisele — nurjatus. Ainekäsitluses põimub reaalsus muinasjutuga; kiitus etendab sündmuste käigus suurt osa. Tõsise joone kõrval koomikagi leiab paiga konstrastide loomiseks.

Terve lugu kaswab wälja sellest, et Zisise ülempreester Sarastro on wangistanud Öökuninganna tütre Pamina, soowides teda enda juures kaitsta ema halwa mõju eest. Ja nüüd algab asjade keer´s kujunemine wabastamiseks, kus rõhutatud õigus jääb wooruste le. Nõrk moment teose arendamises on see, et meie Öökuninganna tigedust peame wõtma ainult hea usuga. Kohe loo hakatuses tema ümbrust näeme sümpaatsel kujul: päästetakse Tamino elu, karistatakse Papagenot waletamise eest. Nii ei aita ka enam temale pärast külge pandud kuri tasumisiha. Wastaspoolt idealiseeritakse teise arwel.

Kuid waatame sellele küsimusele siiski läbi sõrmede, sest teksti autor hindab ja kasutab lawalisi wäärtusi. Üleõilistamist, naiiwsust ning osalisi wasturääkiwusi pehmendab oskus reastada stseene ja pilte, nii et need mõjuwad kirewat wormiterwikut moodustawalt. Lawalisus lawal ju maksab palju.

„Wöluflöödis" tekstile lisab suure wäärtuse Mozarti muusika, mis oma eduga wiib ka Schikanederi töö enam makswusele. Ooper pole mitte läbikomponeeritud, waid sisaldab pooleldi kõnetekst. Muusika astub juure selleks määratud kohtadel, awaldudes suurepäraste soolo-, ansambli- ja koorinumbrite näol ning orkestri kaudu. Ooperi uwertüür on meisterlik peentöö. Algues antud akordid kuulutawad walgust ja wihjawad riitusele; edasi järgneb fuugamotiiwi mitmekülgne arendamine milles konsekwentsust wõib tõlgitseda kui wäljapeetud paremusidee ilmutamist. Kõrwalteemas tunneme wöluflöödi tähendust. Uwertüüri käigu järgi aimame ka ooperi lõputähendusele tungimist (stretto) ja pööret wõitu tähendawa pidulikkuse poole.

Ooper ise algab Tamino hädaldamisega, põgenedes mao eest, muusika kajastab ehtsusega hirmu ja ahastust. Edasi wõidutsewad „kolm daami" mao tapmise üle ning imetlewad minestunud noormehe ilu. Selles osas L. Adler, H. Teder ja J. Siimon moodustasid hea ansambli, soowida jättis aga nende liikumine, mis ei otsinud wajalist kooskõla muusika pretsiisi rütmiga; templiwärawate juures nad täitsid jälle oma laululise ülesande edukalt. Lõbusa wiisiga tuleb linnukaupleja Papageno. K Wiitol selle tegelase osa arendas liidetawalt. Ta laulis hea kordamisega ja andis näitlemisega rohkesti warjundeid; muide siin leidub soodsaid wõimalusi. A. Wiisimaal Taminona tuli aktiiwsemalt tegutseda ooperi algupoolel ning osalt lõpu eel; wahepeal ta käib ringi waikiwa kujuna. Tema kohta tuleb märkida, et ta oli wõrdlemisi n. n. õnnelikult oma wõimiste juures ja toimis sümpaatselt ülesannetes; wastaw osa muusikaliselt tuulub kaunis tänulike hulka. Seda ei wõi aga ütelda Öökuninganna laulupartiide kohta, millised sooritas J. Aaw-Loo. Numbrid on sama hiilgawad kui halastamatud kõrguse mõttes (läheb kolmanda ott fa-ni). Selle osa Mozart kirjutas oma naiseõe pr. Hoferi jaoks. Käesolewal korral J. Aaw-Loo triumfeeris koloratuuri-kunstiga ja hääleliste wõimetega, kuigi peaproow läks weel paremini. Mängimises tal jääb wähe teha; teise ja kolmanda ilmumise puhul leidub wõimalusi rohkem — ning neid ta ka kasutas. Ooperi edasises käigus tuleb kõnesse Öökuninganna tütre Pamina kuju, kellena esines O. Tiideberg. Tal on täita häid soolo- ja ansambliosi, kus teda saimegi hinnata tubli sõuna. Kuid tundub, et siin daam wõitis tütarlapse; diktsioon tohiks olla selgem. Moorlase Monostatose kohal astus üles K. Ots. Ta püüdis mängus anda warjundeid ja saawutaski küllalt edu, oli aga miskipärast natuke kitsi häälega, kuna tal muidu pole puudust sõust. Geeniustekolmiku osas esinesid M. Kamp, O. Lund ja H. Reisberg, teenides kõigiti täielist rahulolu. Esimese waatuse lõpupoolel areneb duett Pamina ja Papageno wahel, millist Mozart tekstiautori soowil olewat wiis korda muutnud.

Teise waatusega tuleb ooperisse uut laadi aineid ja käsitlust. Siin puutume kokku pühalike meeleoludega rituaalide ning preesterkonna kaudu. Muusika mõjub wallutawusega. Ülempreestrina B. Hansen laulab kaks aariat, mis on kirjutatud ka häälele sobiwalt. Ettekanne õnnestus muidu hästi, kuid korraks ühel madalamal toonil tuli tõrge; selle tasus aga teisipidi kõlaline mahlakus esinemisel. Wee- ja tuleproowi juures wahtidena J. Willard ning J. Johanson laulawad haarawa kontrapunktilise koraali; wiimane nendest kaldus kaunis tugewasti forsseerimisse kõrgematel helidel. Muusika esitamisest mitmel puhul wõtab eduga osa ka koor. Lõbusa palana esines teises waatuses duett Papageno ja Papagena (L. Rebase) wahel. Kõikide puudutamine oleks wõimatu, kuid üldiseks iseloomustamiseks tuleks märkida, et muusikaline ehitus nii oma sisu kui järjestuse mõttes püüab kõrgel tasemel. Harmooniline külg ooperis on läbipaistew, rütm täpsust nõudew ja worm klassikalisele ajajärgule omaselt selge. Wõib ütelda, et publik sääraste kunstiwäljendust peaks mõistma.

Teose wäljatõõtamine iseendast pole kerge ülesanne, sest läbipaistwus, täpsus ning selgus nõuawad käsitlemisel suurt puhtust. „Estonias" oli ettewalmistus tehtud wõrdlemisi kaunis hästi Stiililt saime sobiwa wäljenduse; orkester R. Kulli juhatusel toimis sääraste tasakaaluga, et hoopis ununes lauljate katmise wõimalus. Uwertüüri wõib mängida paremini — seda kuulsime peaproowil.

Kostüümid ja dekoratsioonid mõjusid sobiwatena. Ainult uks „Tarkuse templisse" ei paistnud kuhugi wiiwat. Wiimase pildi eel peaks sulgema eesriide dekoratsiooni kõrwaldamiseks; nii ei saawutata ju efekti. Juhtus ka mõningaid tehnilisi wiperusi: näiteks awanes kord eesriie warem, teisel puhul jälle wäraw; Öökuninganna ei saadud walguse alla ja efekt jäi poolikuks. (Aga meil ei ole ju ka enam Tuurandit!) Kas ei saaks ka preestritele sarwepuhkumisel anda ühesuguseid liigutusi ja nad panna käima täpsemas rütmis.

Ooperi tõlke on walmistanud J. Kärner; siin tundub asja juures osawat kätt.

Kokkuwõttes „Wöluflööt" on heaks saawutuseks „Estonia" repertuaaris ning temale wõib ennustada edu osawõtu mõttes: sobib ka kuulamiseks-waatamiseks noorsoole. **Ed. Wisnapuu.**